

Občanské sdružení ROSA – centrum pro týrané a osamělé ženy

Domácí násilí

Sociologická sonda klientek o.s. ROSA a jejich dětí za rok 2006

Praha, 10.7.2007

Mgr.Martina Hronová, o.s. ROSA

Obsah:

1.Úvod: Domácí násilí

2.Statistika ROSA: Ženy – oběti domácího násilí

2.1. Oběti a pachatelé domácího násilí

2.2. Formy násilí na ženách

3.Statistika ROSA: Děti – svědci a oběti domácího násilí.

3.1. Dětská svědeckví násilí

3.2. Statistika ROSA: Děti, svědci domácího násilí

3.3. Statistika ROSA: Děti, oběti domácího násilí

3.4. Statistika ROSA: Vliv násilí na děti

4.Kazuistika – Děti, svědci násilí

1. Domácí násilí

„Domácím násilím je obecně rozuměno takové chování, které u jednoho z partnerů způsobuje strach z druhého. Skrze užití moci, kterou tento strach poskytuje, kontroluje násilný partner chování druhého. Domácí násilí může nabývat formy fyzického, sexuálního a psychického násilí, donucené sociální izolace a ekonomické deprivace.“ (Ruhl,D. 1996)

- Pojmem domácí násilí označujeme fyzické, sexuální, psychické a ekonomické násilí, ke kterému dochází mezi blízkými osobami. Toto násilí je opakované a má vzrůstající tendenci. Objevuje se mezi lidmi všech úrovní sociálního postavení, nezávisle na vzdělání, ekonomické situaci, rase či příslušnosti k etnickým skupinám.
- Většinu obětí domácího násilí tvoří ženy (95 %) ¹, přičemž pachatelé jsou současní nebo bývalí partneři. V případě domácího násilí nejde o „hádky“ rovnocenných partnerů, ale cílené chování jednoho z partnerů, který za použití moci a kontroly vyvolává u druhého z partnerů strach. Studie ve světě říkají, že obětí domácího násilí je každá čtvrtá až každá třetí žena. Podle jediné reprezentativní studie v ČR na téma domácí násilí, zažije některou z forem domácího násilí během svého života 38 % žen v ČR. ²

Domácí násilí má svá specifika:

- Násilník i oběť jsou blízké osoby, v domácím násilí tak hraje roli citová blízkost, ale i ekonomická závislost.
- Násilí se odehrává v soukromí a beze svědků (jedinými tichými svědky bývají děti, a to až v 95 % případů domácího násilí).
- Násilník používá manipulativní techniky, cílem je udržení moci a kontroly nad životem oběti. Mívá nedostatek empatie, bývá to člověk „dvojitá tvář“ – navenek milý a komunikativní, doma despota. Násilí se nedopouští v důsledku „nezvládnutí“ agrese, ale protože má pocit, že má na takové chování „nárok“. Mezi základní charakteristiku pachatelů násilí patří: nepřejímání odpovědnosti za své chování, obviňování partnerky za násilí, kterého se oni sami dopouštějí, nízké sebevědomí, zlehčování násilí, odlišné chování doma a na veřejnosti.
- K domácímu násilí dochází opakovaně, od zcela nenápadných projevů jako psychické znevažování, ponižování, přes kontrolu a postupně nabývá na intenzitě – jak v četnosti tak v závažnosti útoků.
- K domácímu násilí dochází v cyklech: znamená to, že se střídají období vzrůstání napětí a násilí, období omluv „s květinami“ a usmiřování, období relativního klidu a opětovného narůstání tenze a opětovného násilí. Neustálé střídání násilí a milujícího chování udržuje oběť ve vztahu a odrazuje ji od odchodu – věří, že se násilný partner změní.

Formy domácího násilí

- psychické násilí: nadávky, bezdůvodné obviňování, pokořující poznámky, urážky s cílem zničit sebevědomí a rovnováhu oběti (jsi neschopná, beze mě nic nedokážeš, jsi nula, neschopná hysterka) pomlouvání, ponižování, zesměšňování, odepírání spánku, jídla, vyhrožování sebevraždou, sociální izolace (zákaz návštěv příbuzných, přátel, zamykání) sledování telefonátů, nečekané kontroly, sledování, vzbuzování strachu, pronásledování, ničení osobních věcí oběti, výhrůžky (jestli odejdeš, stejně tě zabiju, seberu ti děti a už je nevidíš, stejně ti nikdo neuvěří...)
- fyzické násilí – facky, rány pěstí, kopance, škrcení, smýkání, tahání za vlasy, ohrožování zbraní

¹ M. Vavroňová, Z. Prokopová, Intervence v případech domácího násilí, str. 3, citace zprávy OSN

² S. Pikálová, Mezinárodní výzkum násilí na ženách, Sociologický ústav AV ČR, 2003

- ekonomické násilí: vytváření ekonomické závislosti na partnerovi, např. omezení přístupu k penězům, přidělování peněz po malých částkách a jejich přesné vyúčtování, nucení posílat peníze na konto partnera, zákaz pracovat
- sexuální násilí: nucení k sexu násilím nebo výhrůžkami, nucení k nepříjemným sexuálním praktikám, znásilnění

Rozdíl mezi domácím násilím a hádkou

Domácí násilí nelze zaměňovat s partnerskou hádkou nebo „manželskou rozepří“. Při hádce totiž proti sobě stojí dvě rovnoprávné osoby, které si vyměňují názory. V případech domácího násilí ale proti sobě stojí pachatel, který používá moc a kontrolu, a oběť, která má strach - obává se trestu a napadení.

Tak proč žena neodejde?

Často ženy nechtějí ukončit vztah, chtějí jen ukončit násilí. Mají k partnerovi stále citový vztah, opakovaně doufají, že se změní. Svou roli hraje i strach z napadení, ekonomická závislost, ženy hledají vinu v sobě chtějí zachovat dětem rodinu, trpí pocity bezmoci a beznaděje, mají pocit že únik není možný, nechtějí přiznat okolí, že zažívají násilí. Samotný odchod často situaci neřeší – násilný partner má tendenci získat ztracenou kontrolu nad obětí.

Domácí násilí je trestný čin

Od 1.6.2004 vstoupila v platnost novela trestního zákona, kde je nový paragraf 215a – týrání osoby žijící ve společně obývaném domě nebo bytě. Trestnými činy jsou i: týrání svěřené osoby, ublížení na zdraví, omezování osobní svobody, vydírání, útisk, násilí proti skupině obyvatel a jednotlivci, znásilnění, vražda. Od 1.1.2007 je možné vykázat pachatele domácího násilí ze společného obydlí na 10 dnů. Pro oběti domácího násilí ale není vždy snadné násilí dokázat.

Statistika domácího násilí (Evropská unie) ³

Vystavena domácímu násilí je:

Irsko	každá 5. žena
Velká Británie	každá 4. žena
Portugalsko, Německo	každá 3. žena

Poznámka: přesné statistiky o domácím násilí v ČR neexistují ani údaje, kolik žen bylo svým partnerem zavražděno. Policie vede jen statistiku trestných činů podle §215a, celkovou statistiku vražd, kde ovšem nerozlišuje důvody, zda šlo o domácí násilí nebo jiné příčiny, policie eviduje případy vykazání podle §135/2006 Sb.

³ Studie Světové banky - publikováno v United Nations Economic Commission for Europe – ECE Gender Statistic: www.unece.org/stats/gender/genpols/keyinds/crime/violence.htm

2. Statistika ROSA: Ženy – oběti domácího násilí

V roce 2006 prošlo Informačním a poradenským centrem ROSA 214 klientek, kterým bylo poskytnuto 835 hodinových psychosociálních konzultací.

Celkem 200 případů se týkalo partnerského násilí, 8 případů mezigeneračního násilí. Tyto ženy a dívky zažívaly násilí od svého partnera (manžela či druha), přítele, otce, syna. Data šesti klientek nešlo statisticky použít. Celý soubor je tedy založen na datech 200 žen.

2.1. Oběti a pachatelé domácího násilí

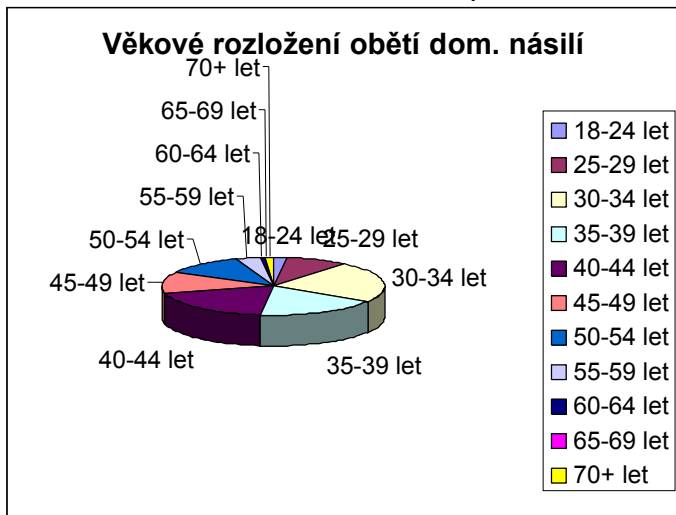
Hledat pomoc v případech domácího násilí nejčastěji přicházejí ženy ve věkové skupině 30 – 34 let (23 % žen), následují kategorie 40 – 44 let (19,5 % žen) a 35 – 39 let (18 % žen). Tedy ženy středního a mladšího středního věku, které jsou na mateřské dovolené nebo mají děti školního věku.

Pokud jde o jejich partnery, nejčastěji jsou mezi těmi, kdo se násilí dopouštějí, zastoupeny věkové skupiny 40 – 44 let (21 %) a 50 - 54 let (18,1 %), 35-39 let (15,5 %). Obdobné jsou i výsledky statistiky za rok 2003, 2004 a 2005.

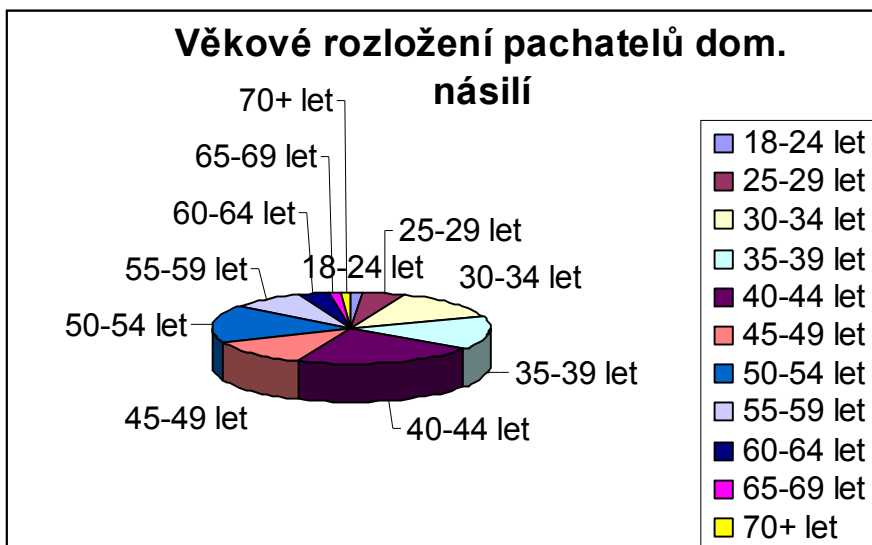
TABULKA 1 . Věk obětí a pachatelů domácího násilí

Věk	Oběti (počet) v %		Pachatelé (počet) v %	
18 – 24	4	2	3	1,5
25 – 29	18	9	10	5
30 – 34	46	23	26	13
35 – 39	36	18	31	15,5
40 – 44	39	19,5	42	21
45 – 49	23	11,5	25	12,5
50 – 54	23	11,5	34	17
55 – 59	7	3,5	17	8,5
60 – 64	2	1	7	3,5
65 – 69	0	0	3	1,5
70 a více	2	1	2	1,0
celkem	200	100 %	200	100 %

Graf 1. Věkové rozložení klientek (obětí domácího násilí)

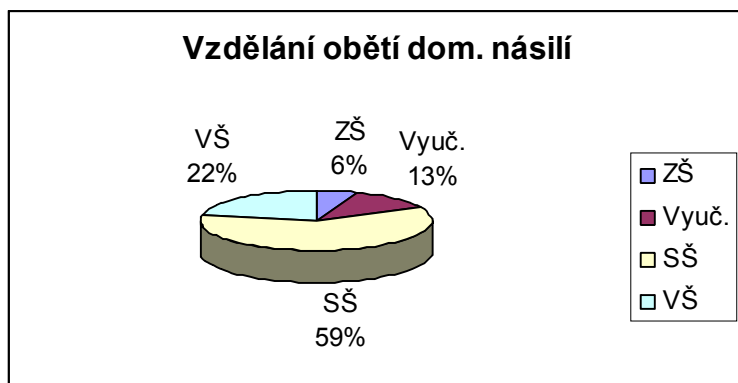
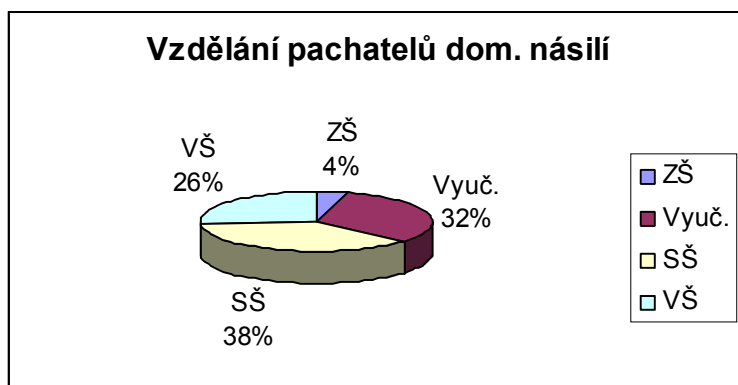
Graf 2. Věkové rozložení pachatelů domácího násilí

Opakované statistiky potvrzují, že domácí násilí zažívají lidé bez ohledu na své vzdělání či sociální postavení. Mezi oběťmi domácího násilí jsou nejčastěji zastoupeny ženy se středoškolským vzděláním (60 %), následují ženy s vysokoškolským vzděláním (22 %). Muži, kteří se dopouštějí násilí na svých partnerkách mají nejčastěji rovněž středoškolské vzdělání (37,5 %), následují vyučení (32 %) a vysokoškoláci (26,5 %)

TABULKA 2. Vzdělání obětí a pachatelů domácího násilí

vzdělání	oběti (počet)	v %	pachatelé (počet)	v %
základní	11	5,5	9	4,5
vyučen/a	25	12,5	64	32
středoškolské	120	60	75	37,5
vysokoškolské	44	22	53	26,5
celkem	200	100 %	200	100 %

Graf 3. Vzdělání obětí domácího násilí**Graf 4. Vzdělání pachatelů domácího násilí**

Pokud jde o zaměstnání obětí domácího násilí, je ve statistice za rok 2006 nejpočetněji zastoupena skupina žen na mateřské dovolené (20,3 %), což je o dvě procenta více než v roce 2005 a o 7 procent více než v roce 2004. Druhou nejpočetnější skupinou je skupina žen zaměstnaných v administrativě a obchodu (18 %), ženy manuálně pracující (18 %), ženy intelektuálně pracující (12 %). Velmi početná je i skupina žen vyloučených z trhu práce (ženy nezaměstnané, v domácnosti, v důchodu a invalidním důchodu (dohromady 14,5 %). Celkem v ekonomické závislosti na svém partnerovi žije 36,5 % žen – obětí domácího násilí (mateřská dovolená, ženy nezaměstnané, v domácnosti, studující, v důchodu a invalidním důchodu).

Pachatelé domácího násilí jsou nejvíce zastoupeni mezi osobami samostatně výdělečně činnými (27 %), manuálně pracujícími (21,5 %), intelektuálně pracujícími (13%), zaměstnanými v administrativě a obchodu (9,5 %), pracujícími v administrativě a obchodu (8 %), techniky (7 %), zaměstnanci státní správy, policie a škol (8,5 %), nezaměstnanými (6 %), důchodci a invalidními důchodci (6 %) řidiči (3 %). Což vyvrací hojně rozšířený mýtus,

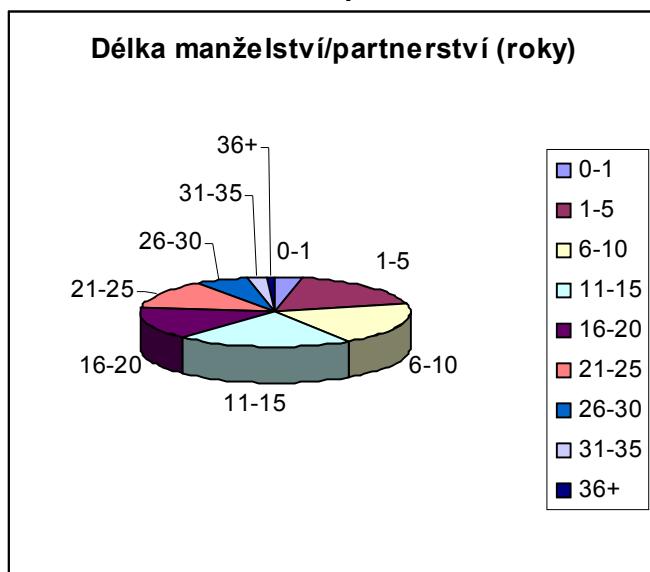
že násilí se dopouštějí lidé s nízkým vzděláním. Mezi pachatelé domácího násilí jsou i lékaři, advokáti, policisté, učitelé.

Sledujeme-li rodinný stav, zjistíme, že více než polovina obětí domácího násilí je vdaná (52,5 %), s druhem žije 11 % žen – obětí násilí. Rozvedených s násilným partnerem je 28,5 % žen. Z celkového počtu 105 vdaných žen o rozvod pořádalo nebo je v rozvodovém řízení 20 žen, tedy 19 %. Ženy, které přicházejí řešit svůj problém s domácím násilím, žijí v manželském svazku nebo partnerském nejčastěji 11-15 let (19,5 % žen), následují skupiny s délkou vztahu 1-5 let (16,5 %) a 16-20 let (13,5 % žen) a 6-10 let (13 %).

TABULKA 3. Délka manželství/partnerství

Let	počet obětí	v %
0 – 1	6	3
1 – 5	33	16,5
6 – 10	36	13
11 – 15	39	19,5
16 – 20	27	13,5
21 – 25	25	12,5
26 – 30	12	6
31 – 35	4	2
36 a více	2	1

Graf 5. Délka manželství/partnerství obětí násilí

Dalším sledovaným ukazatelem je **původní rodina oběti a pachatele**. Tedy místo, kde dnešní oběti a pachatelé vyrůstali a kde se mohli naučit určité vzory chování. Z výpovědí klientek vyplývá: téměř polovina žen (46,5 %) uvádí rodinu problematickou, jen 28 % žen pak o své rodině hovoří jako o úplné s bezproblémovými vztahy. (Ostatní klientky údaje neuvědomly). Za problematickou byly označeny dvě třetiny původních rodin násilného partnera (62,5 % rodin). Rodinu svého partnera označilo za úplnou a bezproblémovou jen 8,5 % žen. (O zbývajících 19 % rodin nejsou údaje uvedeny.) Pokud jde o původní rodinu klientky/oběti

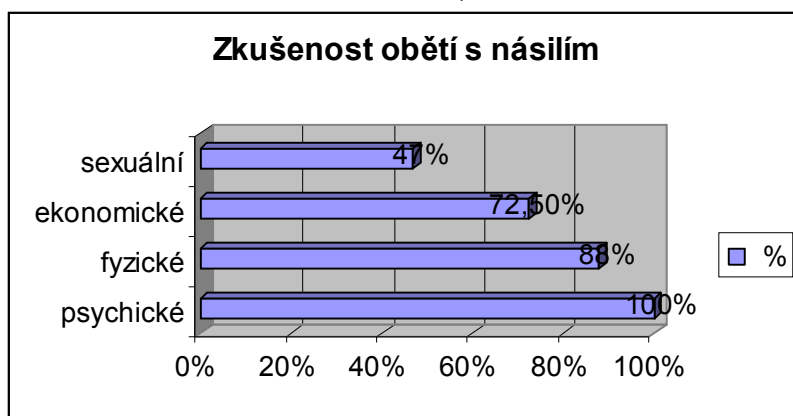
domácího násilí, tyto ženy zažily: rozvod rodičů, některé měly násilnického otce, despotického otce, otce agresivního alkoholika, zažily jako děti násilí ze strany svého otce , případně i matky, měly příliš autoritativní rodiče, četné hádky mezi rodiči. Pokud jde o původní rodinu násilného partnera, řada partnerů dopouštějících se nyní domácího násilí na svých ženách, zažila v dětství rovněž násilí svého otce vůči jejich matce, rozvod rodičů měli despotického otce, otce agresivního alkoholika, dominantní a despotickou matku , zažili sami násilí ze strany rodičů.

2.2. Formy násilí na ženách

Domácí násilí má několik podob od psychického, přes ekonomické, sexuální až po fyzické. Z našich dat vyplývá, že

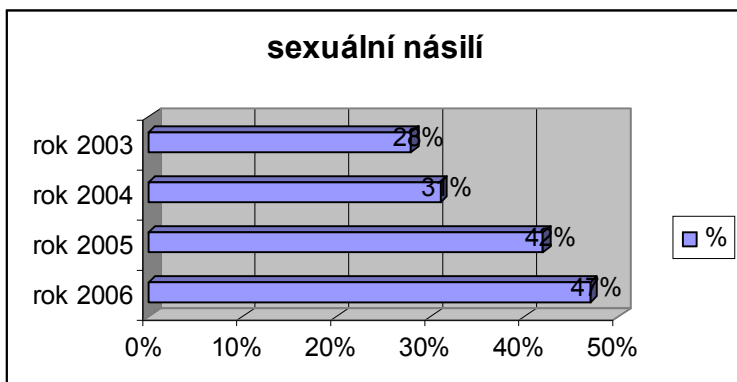
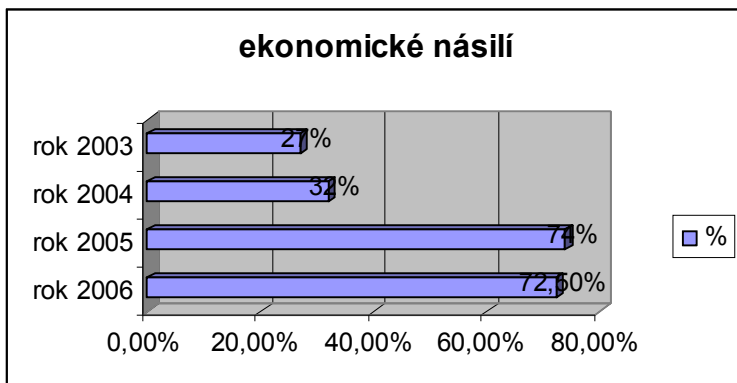
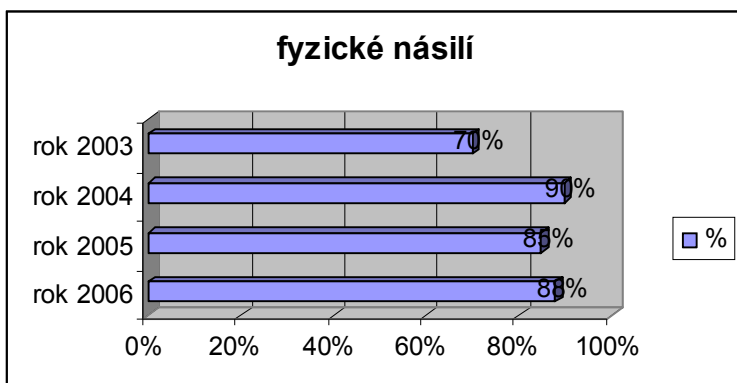
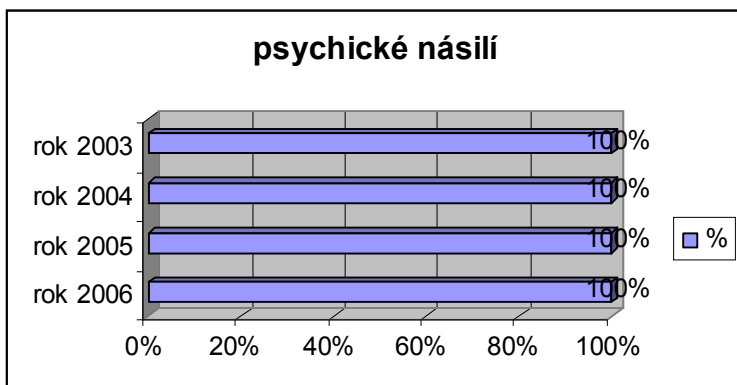
- **100,0 %** našich klientek, obětí domácího násilí, má zkušenost s **psychickým násilím**
- **88 %** žen, obětí domácího násilí, má zkušenost s **fyzickým násilím**
- **72,5 %** žen, obětí domácího násilí, má zkušenost s **ekonomickým násilím**
- **47 %** žen, obětí domácího násilí, má zkušenost se **sexuálním násilím**

Graf 6. Zkušenost obětí s násilím, 2006

Graf 7a,b,c,d. Zkušenost obětí s formami násilí (v %) , v letech 2003 – 2006

Všechny ženy ze sociologické sondy se setkaly s **psychickým násilím**. To má nejčastěji podobu ponižování, zesměšňování, snižování a shazování (jsi blbá, nemožná, neschopná, beze mě jsi nic, nic nedokážeš, nic neumíš, jsi tupá, neschopná, nedokážeš ani..., neumíš to pořádně...).

Ženy se ale setkávají i s hrubými nadávkami, kontrolou, omezováním (nesmí chodit k příbuzným, nesmí mít přátele, některé nesmí chodit do práce, jejich cesta z práce domů je kontrolována, je jim kontrolován telefon, spodní prádlo, partner je sleduje, natáčí, odposlouchává telefon), musí poslouchat příkazy a zákazy. Jejich partner jim odepírá jídlo, spánek, vyhrožuje zabitím, sebevraždou, únosem dětí, sebráním dětí.

S ponižováním se setkala v letošní sondě 95 % žen, vulgarismy slyší 77,5 žen, křik 73,5 % žen. Vydírání a zastrašování je 65,5 % žen. Výhrůžky zabitím vyslovilo 51,5 % násilníků. Kontroly, zákazy a příkazy poznalo 59,5 % žen. S omezováním a izolací má zkušenost 39 % žen.

TABULKA 4. Psychické násilí

formy	počet klientek	v %
ponižování, snižování, zesměšňování	190	95
vulgarismy, nadávky	155	77,5
křik	147	73,5
partner vyžaduje poslušnost	146	73
vydírání, zastrašování	131	65,5
kontrola, zákazy, příkazy	119	59,5
výhrůžky zabitím	103	51,5
partner žárlí	90	45
omezování a izolace	78	39
výhrůžky se zbraní	40	20
výhrůžky sebevraždou	25	12,5
odpírání spánku	6	3

S **fyzickým násilím** se setkala 88 % našich klientek, což je o 3 procenta více než v loňském průzkumu a o 18 % procent více než v roce 2003. Nejvíce žen se setkala s opakovaným fackováním (57 % žen), s bitím a ranami pěstmi 48,5 % žen, bito do hlavy a obličej, hlavou o zeď či nábytek bylo celých 24 % žen.

Škrveno bylo 25 % žen, zkopáno 23,5 %. Další ženy byly tahány za vlasy, byly jim trhány vlasy, krouceny ruce, přivírány prsty, byly polévány a sprchovány ledovou vodou, byly svazovány, jedna zažila pokus o utopení ve vaně, další partner připravoval upálení, další ženy byly páleny žehličkou, dušeny, partner je chtěl vyhodit z okna.

Zarážející je že **15,5 % žen** (tedy o 4 % více než v roce předchozím) **bylo bito v těhotenství**, a to v naprosté většině v druhé polovině těhotenství. Nešlo přitom jen o „facky“ ale i surové útoky včetně zkopání.

TABULKA 5. Fyzické násilí

Forma	počet klientek	v %
opakované fackování	114	57
bití, rány pěstí	97	48,5
sražení, pád, prohození	71	35,5
škrcení	50	25
bití do hlavy, obličeje, hlavou o...	48	24
kopání	47	23,5
bití v těhotenství	31	15,5
házání předměty	21	10,5
trhání/tahání za vlasy	18	9
ohrožováno nožem	16	8
kroucení rukou	16	8
ohrožováno střelnou zbraní	6	3
sprchování/polévání ledovou vodou	4	2

S **ekonomickou kontrolou** se setkalo 145 žen (72,5 %). Cíleně málo peněz od partnera dostává 52 procenta žen. Žádné peníze na chod domácnost nedostává 14,5 procenta žen. Dalších 10 % žen si o peníze musí říkat, jsou jim přidělovány po malých bankovkách a poté musí předložit vyúčtování. Zakázáno pracovat má 18,5 % žen (což je o 13 procent více než vloni). Ženy uvádějí, že si partneři podrobně zapisuje veškeré jejich výdaje, 4,5 % žen musí posílat své peníze na účet svého manžela.

Sexuální násilí ve vztahu zažilo 94 žen (47 %). Nejčastěji ženy uvádějí vynucený sex (40 %), dále pak nepříjemné sexuální praktiky (23,5 %), dalších 7 % žen bylo svým partnerem znásilněno, jedné ženě provedl manžel „ručně potrat“, jedna byla nucena k prostituci.

V roce 2005 bylo v Informačním a poradenském centru ROSA poskytnuto 214 klientkám 835 hodinových konzultací, což jsou v průměru 4 hodinové konzultace na jednu klientku.

3. Statistika ROSA: Děti – svědci a oběti domácího násilí.

V roce 2006 prošlo Informačním a poradenským centrem 214 klientek, využita ke statistice byla data 200 žen. Z toho bylo 183 vztahů s dětmi. V těchto vztazích žilo celkem 338 dětí. **Svědky domácího násilí bylo 317 z nich, tedy 94 % dětí.** Což je zcela stejné procento jako v předchozích dvou letech. Dalších 6 procent dětí svědky násilí na jejich matkách asi nebylo nebo nebylo – nemáme tento údaj od žen k dispozici. Žádná z žen neuvedla: Ne, moje dítě není a nebylo svědkem násilí.

Nejen svědky, ale i oběťmi domácího násilí se stalo 163 dětí, což je 48,2 % ze všech dětí, to je o 19 procent více než v loňském a o 27 více než v předloňském průzkumu. Tyto děti jsou psychicky týrány, fyzicky napadány, ať při obraně matky nebo přímo svým otcem.

3.1. Dětská svědectví násilí

Děti, které žijí v rodinách, kde dochází k násilí, jsou velmi často nejen svědky, ale i oběťmi domácího násilí. Často se navíc stávají prostředkem k manipulaci nebo získání opětovné kontroly nad obětí (matkou). Malé děti mohou mít zkušenost s násilím už ve velmi raném věku. Ačkoli se může zdát, že malé dítě nemůže nic takového vnímat, není to tak. I malé děti jsou si vědomy násilí a čím blíže jim se odehrává, tím více je tento traumatický zážitek poznamenává.

Děti, které jsou svědky násilí, jsou ohroženy v kterémkoli věku. Už kojenci a batolata ne zcela rozumějí násilí, ale vycítí nebezpečí, náladu těch, kteří o ně pečují, křik, prudké pohyby. Zkušenost násilí v raném věku, kdy dítě potřebuje cítit bezpečí a jistotu, může podle mezinárodních výzkumů ovlivnit negativně rozvoje funkcí mozku – pro děti může být později obtížné koncentrovat se, učit se, cítit empatii, rozvíjet zdravé vztahy. Děti se zkušeností násilí mají problém naučit se důvěřovat, mít rád. Opakovaná svědectví násilí vyvolává v dětech obrannou reakci: mají pocit, že pokud se emočně oddělí od okolí, už se nic nemůže stát. Tím ale mohou čelit vážným potížím v pozdějším životě.

Děti, které se stávají svědky násilí v rodině, jsou ohroženy a to psychicky i emocionálně. Tyto děti zažívají pocity hněvu a strachu, neví jak se s nimi vyrovnat, cítí vinu – vinu, že nedokáží násilí zastavit, vinu, že oni mohou za násilí, vinu, že mají toho, kdo bije i přes všechno rády. Mají strach z opuštění – strach že přijdou o rodiče, strach že ten kdo bije půjde do vězení, pokud se někomu svěří. Cítí odpovědnost za týrání. Tyto děti se stávají subjekty a svědky odmítání, nestálosti, protikladného chování, násilí. Mívají narušené vztahy s vrstevníky, protože kvůli devastujícímu prožitku násilí, vnímají a reagují trochu jinak. Často se z nich stávají „malí dospělí“, protože jsou v dětském věku přinuceni zaujmout roli dospělého. Na druhé straně se u nich objevují projevy již překonaných vývojových období.⁴

Protože domácí násilí není „ojedinělá hádka“, ale systematické a promyšlené týrání a napadání, které se opakuje a má narůstající charakter, je v těchto situacích vážně ohrožen vývoj dítěte, jeho psychické, fyzické i mentální zdraví. Děti jsou v neustálém napětí, ztrácejí pocit bezpečí, cítí se bezmocné. I tam, kde děti nejsou přímými účastníky konfliktu, děti „tuší“, vycítí atmosféru bezmoci, nejistoty, nervozity, agrese, strachu. Světová zdravotnická organizace (WHO) přitom už pouhou přítomnost dítěte u napadení matky kvalifikuje jako psychické týrání dítěte.

---

⁴ B.Vargová, PhDr., Od dobrého úmyslu k dobré spolupráci, Manuál pro efektivní interdisciplinární spolupráci v případech domácího násilí, ROSA, 2006

Děti, svědci domácího násilí bývají více buď vlivem zažitého vzorce chování více agresivní a nebo jsou naopak bázlivé, trpí depresemi, psychosomatickými obtížemi, posttraumatickými stresovými poruchami. Cítí se viny za to, že je někdo týrá, myslí si, že si samy týráni „zaslouží“, cítí se vinny i za to, že je týrána jejich matka. Žijí v neustálém strachu, že se násilí bude opakovat, že budou opuštěny. Cítí se vinny, že mají svého trýznitele rády. Jsou zmatené ve svých pocitech: násilného rodiče se na jednu stranu bojí, nenávidí ho, zároveň ho mají rády. Od násilného rodiče se učí svalovat odpovědnost na druhé, obviňovat z neúspěchů okolí.

Převážně dívky trpí malou sebeúctou, sebedůvěrou, mají spíše problémy vnitřní – deprese a somatické potíže. Převážně chlapci vykazují problémy vnější – agrese. Neplatí to ale vždy. Jsou i dívky, které přebírají násilný model chování a chovají se agresivně k matce či k vrstevníkům ve škole a jsou zároveň chlapci, kteří prožitek násilí zvnitřňují a mají psychické a psychosomatické potíže, sklony k sebepoškozování, depresím.. Děti, které se staly svědky násilí a nebo sami prožívají psychické násilí, mohou mít potíže se sebekontrolou, přestávají komunikovat s vrstevníky, mohou se mentálně zpoždět. Řada dětí trpí stresem vyvolanými indispozicemi, jako jsou bolesti hlavy, břicha, žaludku, teploty, obzvláště, pokud stále žijí jedné domácnosti s tím, kdo se dopouští násilí. Děti opakovaně prožívají stavy úzkosti, mají poruchy spánku, regrese – navracejí se do předchozích vývojových období. U některých dětí, které se cítí ohroženy násilím, se posttraumatické reakce projevují opakujícími disociativními stavy. Symptomy posttraumatické stresové poruchy jsou: opakující se myšlenky na traumatickou událost, noční můry, vyhýbání se místům, lidem, aktivitám, které jim připomínají událost, ztráta zájmu o oblíbené aktivity, pocity osamocení, prázdnota, smutek, obavy, vznětlivost, snadné rozzlobení, polekání.

Vliv svědectví prožitého násilí na děti záleží na více faktorech, kterými jsou věk a pohlaví dítěte, míra brutality násilí, reakce okolí (podpora či netečnost), nestabilní výchova a tělesné tresty, zkušenosti a možnosti vytvořit si pozitivní emocionální vazbu na otce (Peled and Davis, 1995).⁵

Navíc posttraumatické stresové poruchy přetrvávají do budoucnosti a mohou se projevit až při volbě partnera, ve vlastní rodině, partnerských vztazích a výchově vlastních dětí. Násilí je naučené chování – děti mají tendenci opakovat chování svých rodičů. Pokud v rodině byl model tolerance násilí, je velká pravděpodobnost, že se v další generaci opět projeví. Děti se mohou naučit, že násilí je legitimní.

Děti, které samy zažily násilí, ať jako jeho svědci a nebo dokonce oběti, se mohou chovat násilně, mohou převzít toto chování za normální a přirozené. Jindy pod vlivem prožitého násilí naopak mohou v budoucnu převzít roli oběti. Svědectví násilí v dětství vyvolává v dospělosti deprese, posttraumatické symptomy, nízkou sebeúctu mezi ženami a posttraumatické symptomy mezi muži.⁶

Mezinárodní výzkumy ukazují, že existuje korelace mezi týráním dětí a domácím násilím. Studie provedená v celých USA ukázala, že 50 % mužů, kteří často napadají své ženy, také často útočí na své děti. Podle stejné studie v USA si je 90 % dětí vědomo násilí namířené na jejich matku.⁷

---

⁵ B.Vargová, PhDr., Od dobrého úmyslu k dobré spolupráci, Manuál pro efektivní interdisciplinární spolupráci v případech domácího násilí, ROSA, 2006

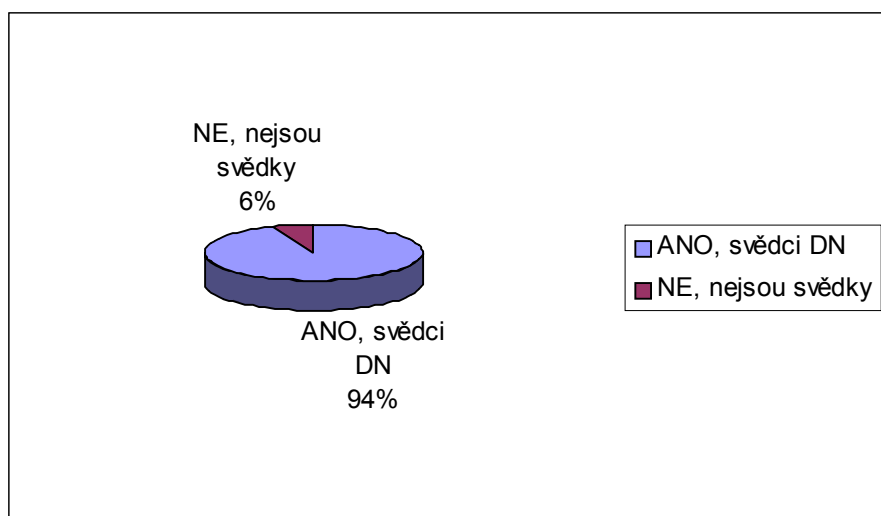
⁶ J.L.Endleson, Ph.D.: Problems Associated with Childrens Witnessing of Domestic Violence, University of Minnesota, School of Social Work, Applied Research Forum

⁷ E.Cohen, B. Walthal: Silent Realities, The National Child Welfare Resource centre from Family, Washington DC, Jan. 2003, Womens Rural Advocacy Programs: The Effects of Domestic Violence on Children

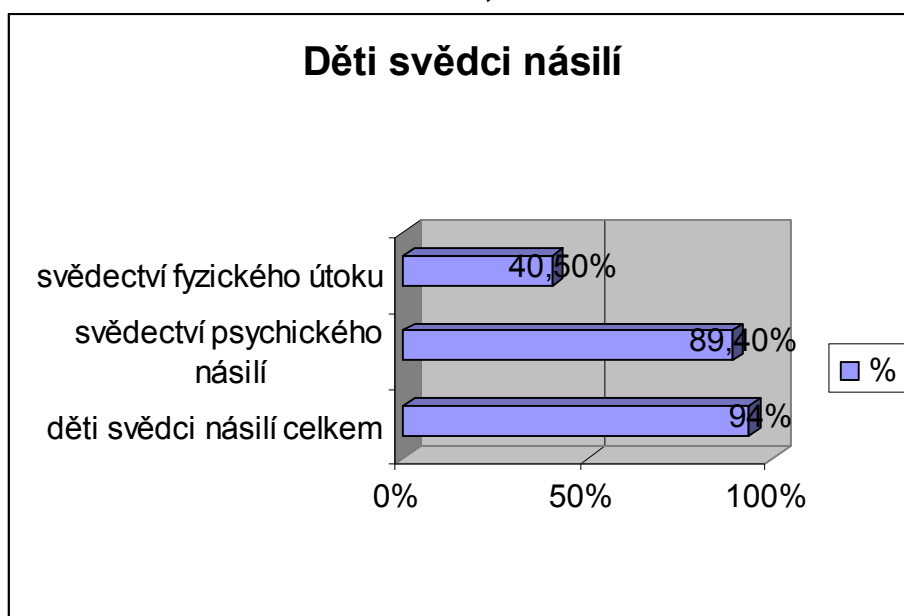
3.2.Statistika ROSA: Děti, svědci domácího násilí

Ve 183 vztazích našich klientek v roce 2006 žilo 338 dětí. Z nich 317 **dětí (94 % dětí) bylo svědky domácího násilí** namířeného na jejich matky. Děti se stávají svědky nejen psychického násilí (zesměšňování, shazování, ponižování, vulgárních nadávek, výhrůžek), ale i fyzických útoků na své matky (fackování, kopání, bití, topení, znásilnění, škrcení, pokus o vyhození z okna) . Naprostá většina dětí - **89,4 % dětí - je svědky psychického násilí** (nadávek, ponižování a dalších forem psychického násilí, **fyzický útok na svou matku zažilo 40,5 % dětí**, což je o dvacet procent více než vloni. Tyto děti v některých případech brání své matky, jindy se schovávají, některé děti volají matce pomoc. Již samotné svědectví násilí je pro děti velice traumatizující.

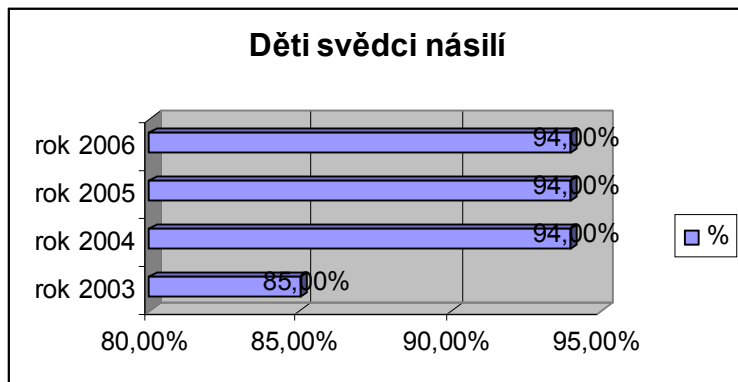
Graf 8. Děti, svědci domácího násilí, 2006

Graf 9. Děti svědci domácího násilí, 2006

GRAF 10. Děti svědci násilí 2003 - 2006

TABULKA 7. Děti svědci násilí, počet a věková struktura dětí

DĚTI: ANO, SVĚDCI DOMÁČÍHO NÁSILÍ					
Věk	dívky(počet)	dívky(v %)	chlapci(počet)	chlapci(v%)	
0 – 4	25	7,3	33	9,7	
5 – 9	19	5,6	41	12,1	
10 – 14	24	7,1	37	10,9	
15 – 19	36	10,6	33	9,7	
20 a více	40	11,8	29	8,6	
celkem	144	42,6	173	51,2	
TOTAL: CELKOVÝ POČET DĚTÍ SVĚDKŮ DN			317 dětí =	93,8 % dětí	

DĚTI: NE, NEJSOU A ASI NEJSOU SVĚDKY DOMÁČÍHO NÁSILÍ					
Věk	dívky(počet)	dívky(v %)	chlapci(počet)	chlapci v %)	
0 – 4	2	0,6	1	0,3	
5 – 9	1	0,3	2	0,6	
10 – 14	1	0,3	2	0,6	
15 – 19	0	-	2	0,6	
20 a více	9	2,66	3	0,9	
celkem	11	3,25	10	3	
TOTAL: CELKEM NEJSOU SVĚDKY DN			21 dětí=	6 %dětí	

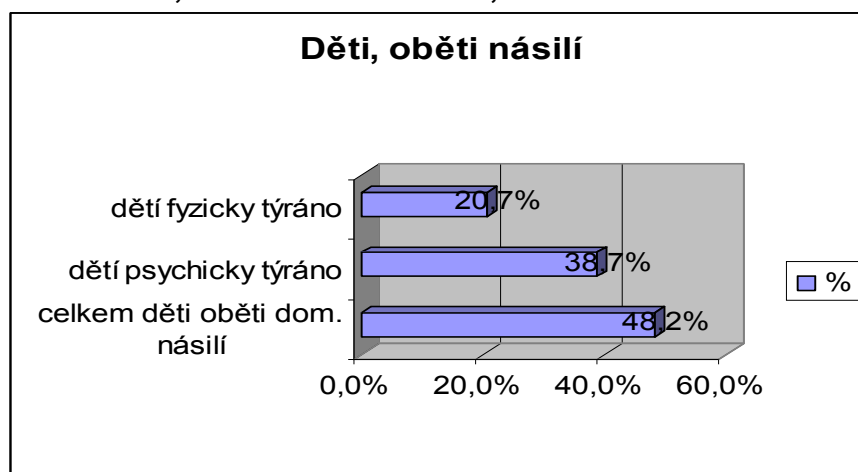
3.3.Statistika ROSA: Děti, oběti domácího násilí

Nejen svědky, ale i **oběťmi domácího násilí se stalo celkem 163 dětí, což je 48,2 % dětí**, což je o 19 procent více než v loňské a o 27 procent více než v předloňské sondě. Například průzkumy ve světě uvádějí, že mezi domácím násilím a násilím na dětech existuje korelace. Pachatelé domácího násilí týrají své děti ve 40 – 60 % případů (Hester,1998).

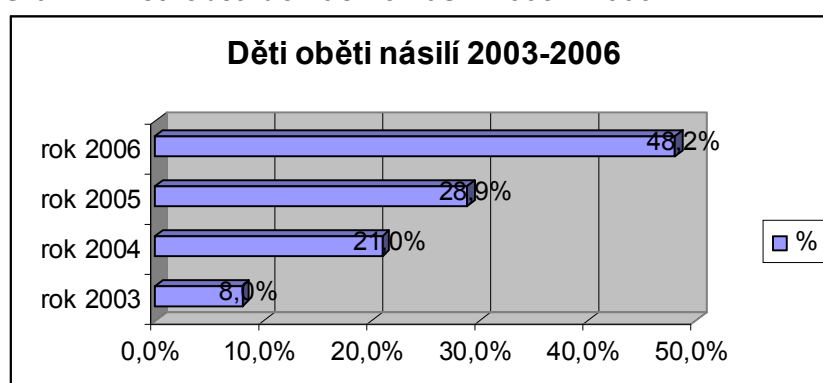
TABULKA 8. Děti, oběti domácího násilí – počet a věková struktura

DĚTI, OBĚTI DOMÁCÍHO NÁSILÍ				
Věk	dívky(počet)	dívky(%)	Chlapci(počet)	chlapci(v%)
0 – 4	14	4,14	14	4,14
5 – 9	9	2,66	24	7,1
10 – 14	14	4,14	24	7,1
15 – 19	16	4,73	20	5,9
<u>20 a více</u>	<u>21</u>	<u>6,21</u>	<u>7</u>	<u>20,07</u>
celkem	74	21,9	89	26,33
TOTAL : Celkem počet dětí, obětí DN			163 dětí=	48,2 % dětí

Graf 11. Děti, oběti domácího násilí, 2006

Graf 12. Děti oběti domácího násilí 2003 – 2006

Psychicky týráno je pak podle výpovědí žen a následků, které tyto děti mají, celkem **131 dětí (38,7 %)**, což je o 26,5 % více než v loňské sondě. Tyto děti jsou svým otcem omezovány, jsou ponižovány, je jim vulgárně nadáváno, jsou zesměšňovány, snižovány, , přehnaně kontrolovány, je jim odírán spánek, jídlo, jsou šikanovány, je jim vyhrožováno, malým dětem jsou dávány informace „maminka umřela“, „maminka tě nemá ráda“, !Máma se o tebe nestará, najdeme jinou mámu“, mají zakázáno navštěvovat kamarády, příbuzné, byly

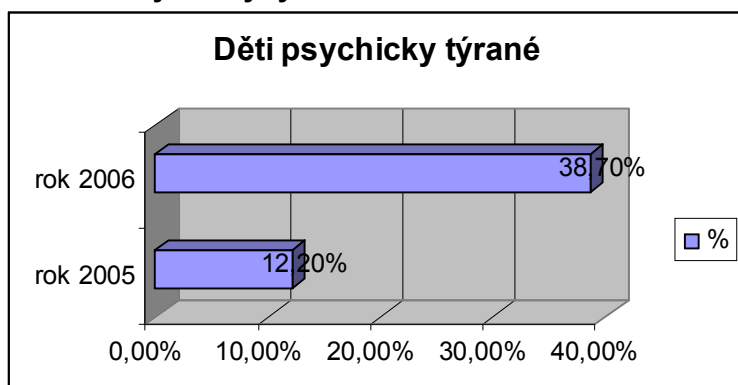

svědky sebevraždy a pokusu o vraždu matky. Pokud ale vezmeme v úvahu premisu WHO, že pouhá přítomnost u násilí je psychickým týráním dítěte, pak je psychicky týráno všech 94 procent dětí, svědků domácího násilí.

TABULKA 9. Psychicky týrané děti, pohlaví a věková struktura

DĚTI PSYCHICKY TÝRANÉ		
Věk	dívky (počet)	chlapci (počet)
0 – 4	11	12
5 – 9	7	24
10 – 14	13	22
15 – 19	12	15
20 a více	11	4
celkem	54	77
TOTAL psychicky týrané děti celkem		131 dětí=
		38,7 %

Graf 12. Psychicky týrané děti 2005 -2006

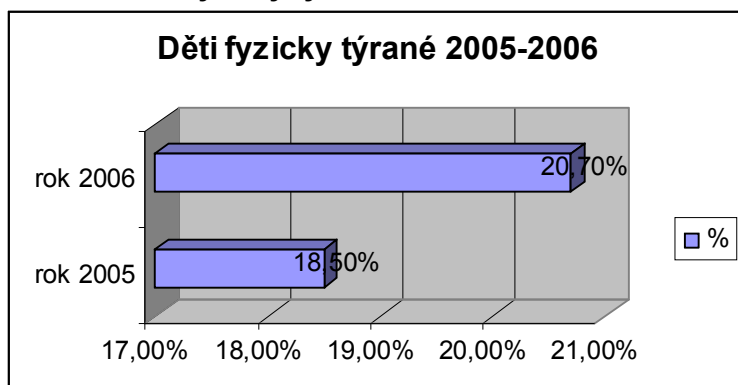

Celkem bylo fyzicky týráno 70 dětí, tedy 20,7 %, což je o dvě procenta více než v loňské sondě. Tyto děti byly škrceny, drženy pod krkem, bity vařečkou do hlavy, bity páskem, měly vylomeny zub, modřiny, podlitiny, byly bity, výjimkou není ani udeření ročního dítěte, fackování, sprchování studenou vodou, udeření dítěte při útoku na matku, která dítě měla v náručí (kojila), byly odhozeny, zkopány, udeřeny ramínkem, s dvouletým dítětem bylo surově třepáno, dítěti, které bránilo matku byla pohmožděna ruka, děti jsou nepřiměřeně fyzicky trestány.

TABULKA 10. Fyzicky týrané děti, pohlaví a věková struktura

DĚTI FYZICKY TÝRANÉ		
Věk	dívky (počet)	chlapci (počet)
0 – 4	6	5
5 – 9	3	6
10 – 14	4	8
15 – 19	8	11
20 a více	14	5
celkem	35	35
TOTAL fyzicky týrané děti celkem		70 dětí=
		20,7 % dětí

Graf 13. Děti fyzicky týrané

Další 4 děti (1,1 %) , což je o 2 procenta méně než vloni, zažily sexuální násilí v různých formách. V případě tříletého chlapce bylo s podezřením na zneužívání podáno trestní oznámení, které ale bylo pro nedostatek důkazů zamítnuto, sedmnáctiletý chlapec dostával maily se sexuálním podtextem od partnera matky, čtyřletá holčička absolvovala s tatínkem, kdy byli oba nazí podivné hry na „hady“, šestnáctiletá dívka byly sexuálně zneužívána otcem (je ve výkonu trestu).

Jedno již plnoleté dítě je, kromě svědectví násilí na matce, i obětí ekonomického násilí - pracuje ve firmě otce, který mu strhává peníze z platu a dává mu k dispozici jen velmi omezené prostředky.

3.4.Statistika ROSA: Vliv násilí na děti

Následky nejen přímého psychického a fyzického násilí, ale i samotného svědectví násilí jsou často neměřitelné a projeví se časem ještě v pozdějších obdobích života dnešních dětí. Již nyní děti svědci a oběti domácího násilí ze statistického souboru vykazují:

<u>VLIV SVĚDECTVÍ NÁSILÍ NA DĚTI</u>	<u>ČETNOST</u>
- nadměrná agresivita, vulgarita, šikana –	16 x
- dítě nekomunikuje, uzavřené, zamlklé –	8 x
- dítě jedná s matkou stejně jako násilný partner –	10 x
- dítě se začalo počůrávat, pokakávat –	8 x
- deprese, psychiatrická léčba –	9 x
- sebevražedné myšlenky –	9 x
- zhoršení ve škole –	7 x
- odmítání potravy, anorexie –	3x
- dítě plačtivé, úzkostné –	12 x
- noční děsy –	4 x
- psychosomatické obtíže –	8 x
- útěky z domova –	2 x
- sebepoškozování –	3 x
- opoždění vývoje –	1 x
- pokus o sebevraždu –	1 x
- regrese –	2 x
- změny chování	9 x

4. Kazuistika – Děti, svědci násilí

- Anička (3) - holčička byla opakovaně svědkem vážného domácího násilí, fyzických útoků na matku, kdy sama byla ohrožena fyzickým napadením. Po jednom z takových útoků byla chvíli jak „zmrazená“. Po půl hodině začala strašně a bez přestání křičet. Tyto prudké afektivní stavy se začaly opakovat a to v klidových situacích, až po odeznění napětí – holčička křičí. Holčička byla vyšetřena psychologem. Trpí posttraumatickou reakcí projevující se opakovanými disociativními afektivními stavy v reakci na prožitky závažného domácího násilí. U holčičky se projevují i další drobnější agresivní projevy – zejména při hře s druhými dětmi, často bet patrného provokujícího podnětu, současně trpí poruchami spánku
- Adam (5) - Adam je svědkem násilí – nadávek, křiku, výhrůžek – „já vás zabiju oba“, když měla matka Adámka v náručí. Otec na matku řval, už když chovala a kojila půlročního Adámka. Pře Adamem otec říká, že je máma blbá. Otec ukazuje synovi v počítači brutální střílečky, ten se pak bojí a ptá se, zda se neotevrou zdi. Otec Adámkovi nadává „blbečku, debile“. Otec Adámkovi řekl: „Rozluč se s tou paní, najdeme si novou maminku.“ Adam v přítomnosti otce nejí, chce krmít jako miminko.
- Barborka (5)- Barborka i její sourozenci jsou nejen svědky násilí – samy si násilí prožili. Otec, který se dopouští psychického i fyzického násilí na matce (honil ji se sekýrou v ruce, tloukl jí hlavou o zeď) napadal všechny děti. Syna zbil, tloukl s ním ve výtahu, Barborku zkopal, zbil. Barborka se začíná chovat jako tatínek: „nevychází s lidmi“, nadává, je vulgární k sourozencům. V autobuse vyprávěla „tatínek nás chtěl zabit kladivem i králíka“.
- Cyril (13) a Denisa (10) – Děti slyší, když táta bije mámu, i když jsou schované v pokojíku. Otec Denisu sráží – „Jsi tlustý prase“, otec dětem nadává: „vy čuráci, vy svině, táhněte do pokoje, když po mě budete něco chtít, polezete po kolenou. Cyril se začal chovat hrubě k sestře, dal jí pěstí, je agresivní, nadává matce, pak se omlouvá.
- Emil (11) - je svědkem dlouhodobého brutálního násilí – viděl fyzické napadání (bití matky do hlavy až ke ztrátě vědomí, facky, rány pěstí, škrcení, kopání), slyší sprosté nadávky, výhrůžky zabitím. Syn v pěti letech bránil matku: „Nech mámu, ona už bude hodná“. Syn křičí ze spaní: „Táto už ne já nechci,“ Emil říká: „Já se neměl narodit, já uteču.“ Emil teď občas mámu uhodí, otec se tomu směje.
- František(8) a Gábinka(6) – Obě děti jsou svědky brutálního fyzického násilí, děti viděly, jak otec matku škrtí, jsou svědky ponižování, nadávek, výhrůžek, fackování, křiku: „Ty kurvo, já tě můžu kdykoliv zmlátit a nikdo nic nezjistí, nic se nestane.“ Otec řve a je agresivní na Františka i Gábinku. Když František čte, táta nad ním stojí s vařečkou a nadává mu jak to čte. František se zhoršil ve škole, má trojky. Rodiče se rozvádějí, soud nařídil styk s otcem každý sudý víkend.
- Honza (14), Ilona (16) - Děti jsou svědky psychického i fyzického násilí proti matce (ponižování, výhrůžek zabitím, výhrůžek zastřelením dětí, fackování, bití). Otec rozrazil matce hlavu popelníkem, ta se musela svléci do naha a chytat krev do dlaní – děti se musely na matku dívat. Otec vyhrožovat Iloně, že ji nechá unést, otec bije obě děti – třeba za vysvědčení. Honzu otec napadl také – odkopl mu ledviny. Honza se táty bojí.
- Jirka(4) a Kája(3) - Děti jsou svědky násilí. Otec matce nadává, vyhrožuje zabitím, sebráním dětí, bil jí i v těhotenství, kope, ohrožuje sekýrou. Otec vyvolává před dětmi scény, kdy Jirka pláče. Otec, když má Jirku, ho navádí aby ničil věci, dělal nepořádek... Po návštěvě tatínka (žili spolu jako druh a družka) se Jirka vrátil domů a říká: „Máma blbá, bába blbá, zabijeme mámu...“
- Lenka (16) a Matěj (12)- Děti jsou svědky násilí, ponižování, nadávek, výhrůžek zabitím,

fackování, škrčení, bití. Otec řekl před Matějem : „Máma je kurvqa a já ji musím odstřelit“. Matěj se zeptal co bude s ním a se sestrou a otec jim řekl že půjdou do dětského domova, on bude dva roky sedět, protože za blázna víc nedostane. Děti hlídají u dveří WC a koupelny, když jde dovnitř matka, aby ji otec nenapadl. Otec si spletl matku s dcerou a když byl Lenka v koupelně, tak za dveřmi onanoval a vzdychal. Lenka se zhroutila a přerušila studium.

Natálka (1,5) – Otec Natálky se dopouští psychického i fyzického násilí na matce (nadávky, výhrůžky zabitím, křik, ponižování, fackování, bitím pěstmi, bití do hlavy, kopání). Natálce říká „Podívej se jaká je máma kráva, dej mamince facku.“ Otec Natálku sebral v noci a 00:45 s ní když jí ještě nebyl rok odjel pryč. Mimo domov byl s holčičkou asi dvě hodiny. Natálka plakala, otec vykřikoval, že jaká je matka špatná. Otec do matky strčil, když držela Natálku v náručí , matka pak po úderu od otce hlavou narazila do Natálky, která se rozplakala, nato otec řekl: „Vidíš co děláš!“ Natálka plácá maminku, ráda plácá i ostatní děti a pak začne sama plakat.

Ondra (15), Petra (9), Roman (6) – Děti jsou svědky násilí. Matka zažívá psychické násilí (ponižování, odepírání spánku, nadávky) i fyzické násilí (bití , kopání). Otec Ondru fyzicky napadá (rána pěstí do hrudi) Ondra má psychické problémy, je úzkostný, má úzkostné fobie. Otec Ondrovi řekl, že snad chce aby z něj děda měl infarkt, děda opravdu v noci zemřel, sys stále dědovu smrt bere jako svou vinu, otec mu řekl : „Tak kolik lidí chceš ještě zabít“. Šestiletý Roman převzal roli ochránitele matky.

Simona (13) - Otec Simony se dopouští psychického i fyzického násilí (ponižování, nadávky, zákazy pracovat, omezování , izolace , nikdo k nim nesmí na návštěvu, fackování, bití). Otec trpí obsedantně-kompulzivní poruchou – je úzkostně čistotný. Celá rodina se musí svlékat před příchodem do bytu u vstupních dveří, pak se všichni musí osprchovat, omýt veškeré potraviny, obaly od potravin, i obaly od školních učebnic..., s otcem nikdo nesmí sedět u stolu, nikdo se ho nesmí dotýkat, rodiče spolu intimně nežijí, matka ani Simona se nesmí dotknout žádné z věcí otce. Simona musí vykonávat příkazy otce stejně jako matka – nesmí s otcem jíst u stolu, sahat na jeho knihy, otec jí připravuje věci do školy. Simona si myslí, že tak přísná hygienická opatření jsou normální, neví, jak to chodí jinde, že ostatní lidé neomývají veškeré obaly a nemusí po příchodu domů rovnou do sprchy.

Toník (10) a Vašek(7) – Oba kluci viděli, jak otec do matky kope, bije jí, křičí na ní. Oba kluci jsou alergici a astmatici, když jsou u otce (rodiče se již rozvedli) otec jim nedává léky, protože podle něj z nich dělá matka chudáky. Bez léků se zdravotní stav dětí zhoršuje. Vašíkův zdravotní stav se zhoršil, když se vrátí od táty, počůrává se. Starší Toník zase často slyší hlasy (křičícího otce). Oba kluci mají špatné sny. Tonda se bojí říci tátovi že něco nechce, protože se bojí, že by pak „táta byl zlej na maminku“. Tonda říká: „Kamarádím teď s nejzlobivějším klukem ve třídě... dřív jsem ho mlátil... teď ho nemlátím, ale škrťím...“ Tonda si stěžovat: „ Táta byl na nás hnusným, buď si nás nevšímal nebo nám nadával...“ Toník je agresivní, neposlouchá matku, je na ni drzý, vzdoruje. Mladší Vašek se v noci budí, křičí ze spaní, brečí, je zastrašený...

Domácí násilí

Sociologická sonda klientek o.s. ROSA a jejich dětí za rok 2006

Autorka: Mgr. Martina Hronová, Sběr dat: pracovnice o.s.ROSA, ROSA 10.7.2007